

AXBOROT XAVFSIZLIGINING JAMIYATDAGI ROLI

Buxoro shaha 1-son poletexnikumi
Informatika va axborot texnologiyalari
fani o'qituvchisi
Qodirova Oynura Murotovna

Kalit so'zlar: Google, internet, texnik vositalar muammo va kamchiliklar, imkoniyatlar, interfaollik.

XXI asr axborot va kommunikatsiya texnologiyalari asri sifatida e'tirof etilmoqda. Bugungi kunda insoniyat hayotining deyarli barcha sohalari – ta'lim, tibbiyot, iqtisodiyot, davlat boshqaruvi, bank tizimi va hatto kundalik muloqot ham axborot texnologiyalari bilan chambarchas bog'liq. Internet tarmog'ining keng rivojlanishi natijasida ma'lumot almashish tezligi oshdi, insonlar uchun yangi imkoniyatlar yaratildi. Biroq axborot texnologiyalarining rivojlanishi bilan bir qatorda axborot xavfsizligini ta'minlash masalasi ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Axborot xavfsizligi – bu axborotni turli tahdidlardan himoya qilish, uning maxfiyligi, yaxlitligi va mavjudligini saqlashga qaratilgan chora-tadbirlar majmuasidir. Zamonaviy jamiyatda axborot eng muhim resurslardan biri hisoblanadi. Shu sababli uni himoya qilish davlatlar, tashkilotlar va alohida fuqarolar oldida turgan eng muhim vazifalardan biridir.

Bugungi kunda axborot texnologiyalari hayotimizning barcha jabhalariga kirib bormoqda. Internet, kompyuter va mobil qurilmalar orqali insonlar o'zaro muloqot qiladi, bilim oladi, biznes yuritadi va davlat xizmatlaridan foydalanadi. Bunday sharoitda axborot xavfsizligini ta'minlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Axborot xavfsizligi — bu axborotning maxfiyligi, yaxlitligi va mavjudligini himoya qilishga qaratilgan choralar majmuasidir. U shaxsiy ma'lumotlarni noqonuniy foydalanishdan, o'g'irlanishdan yoki yo'q qilinishdan himoya qiladi.

Jamiyatda axborot xavfsizligining o'rni juda katta. Birinchidan, u fuqarolarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qiladi. Bank kartalari, pasport ma'lumotlari, elektron

pochta va ijtimoiy tarmoqlardagi akkauntlar himoyasi insonlarning xavfsizligini ta'minlaydi.

Ikkinchidan, axborot xavfsizligi davlat va tashkilotlarning barqaror faoliyat yuritishiga yordam beradi. Muhim ma'lumotlarning yo'qolishi yoki begona shaxslar qo'lga tushishi iqtisodiy va siyosiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

Uchinchidan, axborot xavfsizligi internetdagi firibgarlik va kiberjinoyatlarga qarshi kurashishda muhim ahamiyatga ega. Kuchli parollar yaratish, antivirus dasturlaridan foydalanish va shubhali havolalardan ehtiyot bo'lish orqali foydalanuvchilar o'z ma'lumotlarini himoya qila oladilar.

Jamiyat hayotida axborot xavfsizligining ahamiyati

Axborot xavfsizligi zamonaviy jamiyatning barqaror rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Chunki bugungi kunda ko'plab xizmatlar elektron shaklda amalga oshiriladi.

Birinchidan, axborot xavfsizligi fuqarolarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qiladi. Har bir inson internet orqali turli xizmatlardan foydalanadi, elektron to'lovlarni amalga oshiradi va ijtimoiy tarmoqlarda faoliyat yuritadi. Agar ushbu ma'lumotlar himoyalansa, firibgarlar tomonidan noqonuniy maqsadlarda foydalanilishi mumkin.

Ikkinchidan, axborot xavfsizligi davlat xavfsizligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Davlat tashkilotlarida saqlanayotgan maxfiy ma'lumotlarning oshkor bo'lishi milliy xavfsizlikka jiddiy zarar yetkazishi mumkin. Shu sababli davlat axborot tizimlarini himoya qilishga alohida e'tibor qaratiladi.

Uchinchidan, iqtisodiyotning rivojlanishi ham axborot xavfsizligi bilan chambarchas bog'liq. Banklar, korxonalar va boshqa tashkilotlar o'z faoliyatida elektron ma'lumotlardan foydalanadi. Axborot tizimlariga uyushtirilgan hujumlar katta moliyaviy zarar keltirib chiqarishi mumkin.

Kiberxavfsizlik va zamonaviy tahdidlar

Bugungi kunda kiberjinoyatchilik dunyo miqyosidagi muammolardan biri hisoblanadi. Kiberjinoyatchilar turli usullar orqali foydalanuvchilarning ma'lumotlarini qo'lga kiritishga harakat qiladilar.

Eng ko'p uchraydigan tahdidlar quyidagilar:

- Viruslar va zararli dasturlar;
- Fishing hujumlari;
- Shaxsiy ma'lumotlarni o'g'irlash;
- Kompyuter tizimlariga noqonuniy kirish;
- Internet firibgarligi;
- Ijtimoiy tarmoqlardagi tahdidlar.

Masalan, fishing hujumlari orqali foydalanuvchilarga soxta xabarlar yuborilib, ularning login va parollari qo'lga kiritiladi. Natijada bank hisoblari yoki shaxsiy akkauntlarga zarar yetishi mumkin.

Axborot xavfsizligini ta'minlash usullari

Axborot xavfsizligini ta'minlash uchun quyidagi choralarga amal qilish tavsiya etiladi:

- Murakkab va ishonchli parollardan foydalanish;
- Parollarni muntazam yangilab borish;
- Antivirus dasturlarini o'rnatish;
- Ikki bosqichli autentifikatsiyadan foydalanish;
- Shubhali havola va fayllarni ochmaslik;
- Muhim ma'lumotlarning zaxira nusxalarini yaratish;
- Axborot xavfsizligi bo'yicha bilimlarni oshirib borish.

Mazkur choralar foydalanuvchilarni ko'plab kiberxavflardan himoya qilishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, axborot xavfsizligi zamonaviy jamiyatning ajralmas qismidir. U shaxs, tashkilot va davlat manfaatlarini himoya qiladi hamda axborot texnologiyalaridan xavfsiz foydalanish imkonini yaratadi. Shu sababli har bir inson axborot xavfsizligi qoidalariga amal qilishi va o'z ma'lumotlarini himoya qilishga mas'uliyat bilan yondashishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. R.X.Alimov , O'.T.Xayitmatov , A.F.Xakimov , G.T.Yulchieva , O.X.Azamatov , U.A.Otajanov. Axborot tizimlari.

2. Toshkent 2013.2. Xodiev.B.Yu , va boshqalar. ‘‘Informatika’’ Oliy o‘quv yurtlari uchun dasrlik. Toshkent. TDIU , 20103. G‘ulomov C.C , Alimov R.X va boshqalar . Axborot tizimlari va texnologiyalari. Sharq. Toshkent 2004.
3. www.ictcouncil.gov.uz⁵. uz.denemetr.com/docs/769/index-317671-1.html⁷.
[znanio.ru/media/multimediyaning tushunchalari](http://znanio.ru/media/multimediyaning_tushunchalari)
- 4.<http://www.ziyonet.uz> – o‘quv portali
- 5.<http://www.google.com> – qidiruv tizimi.